

**Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 11.737.009
у Донецькому юридичному інституті МВС України,
доктору юридичних наук, доценту,
завідувачу науково-дослідної лабораторії
публічної безпеки громад,
Донецького юридичного інституту МВС України
Захарченко Андрію Миколайовичу**

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора юридичних наук, професора,
судді Господарського суду Чернівецької області
Бутирського Андрія Анатолійовича
на дисертацію Соловйова Олега Леонідовича на тему «Позовне
провадження у господарському судочинстві», подану до захисту до
спеціалізованої вченої ради ДФ 11.737.009
у Донецькому юридичному інституті МВС України
на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань «Право» зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність обраної теми дослідження.

Судова реформа, яка була розпочата у 2016 р. визначила необхідність розроблення нових підходів щодо здійснення правосуддя, удосконалення порядку розгляду та вирішення господарських справ. У той же час завантаженість господарських судів не надавала можливості своєчасного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави. Позовне провадження можна назвати основним та оптимальним способом вирішення відповідних спорів.

Законодавчі новели щодо розгляду та вирішення господарських справ, котрі мали місце у зв'язку з оновленням Господарського процесуального кодексу України, що набрали чинності 15.12.2017 р. згідно із Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03.10.2017 р., змінили підхід до позовного провадження у господарському судочинстві. Нововведення

стосуються самої концепції позовного провадження, а саме врегулювання спору без розгляду справи по суті, тобто шляхом розвитку примирливих процедур, а також удосконалення спрощених процедур судового розгляду.

Переосмислення підходів до вирішення господарського спору кардинально змінюють не тільки формальні підходи до розгляду справи, але і значною мірою визначають правовий статус і співвідношення прав та обов'язків учасників процесу, рівень захисту прав та інтересів учасників господарського судочинства, доступність та ефективність господарського судочинства. Позовне провадження є предметом уваги науковців та досліджено в працях вітчизняних і зарубіжних процесуалістів.

Разом із тим, зміна нормативного регулювання вимагає наукового переосмислення. Позовне провадження та її складові є категоріями багатогранними, пов'язаними з іншими процесуальними інститутами, тому зміна нормативної основи відображається на процедурі всього господарського судочинства, що не може залишатися поза увагою дослідників. Позовне провадження має певні недоліки, які наразі ще не врегульовані законодавцем або на практиці викликають не одноманітність трактування, зокрема, щодо прийняття позовної заяви, досудового врегулювання спору; розгляду справи на підготовчій стадії, в спрощеному позовному провадженні, в провадженні про банкрутство тощо.

Висвітлення вищенаведених положень потребує проведення окремого ґрунтовного та всебічного дослідження, що підтверджує актуальність обраної автором теми. Крім того, слід відзначити, що комплексного дослідження позовного провадження у господарському судочинстві не здійснювалося до теперішнього часу.

Мета і завдання, методи дослідження, його структура.

Метою дослідження Соловйова О.Л. є обґрунтування нових теоретико-практичних положень та розроблення на їх основі пропозицій щодо розгляду справ у порядку позовного провадження в господарському судочинстві. Мета дослідження зумовила ряд ключових завдань, що поставлені та вирішенні в

дисертаційній роботі.

Структура дисертації є логічною і складається з титульного аркуша; анотації, викладеної українською та англійською мовами; змісту; основної частини, що включає: вступ, 3 розділи, які містять 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 233 найменувань і додаток. Зміст дисертаційної роботи дозволив розкрити необхідні положення теми «Позовне провадження у господарському судочинстві».

Автором застосовано широкий комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, які повністю відповідають встановленій меті, завданням та дають можливість отримати достовірні та якісні результати. Застосування діалектичного методу дозволило надати визначення позовного провадження у господарському судочинстві, функцій судових рішень, поняття принципу віддаленої участі. З позицій синергетики проведено аналіз зв'язків таких категорій як спір про право, позов, принципи та умови, правове регулювання, що дало змогу виявити іманентність динаміки правової природи позовного провадження. Гіпотетико-дедуктивний метод дозволив конкретизувати особливості загального та спрощеного позовного провадження. Зробити пропозиції щодо удосконалення порядку розгляду справ у порядку загального та спрощеного позовного провадження стало можливим завдяки застосуванню формально-логічного та системно-структурного методів. Ці ж методи було застосовано для виявлення особливостей стадій загального позовного провадження, правового статусу учасників розгляду справи, результатів розгляду справ у порядку загального та спрощеного позовного провадження. Порівняльно-правовий метод використано при здійсненні порівняльної характеристики позовного провадження з іншими формами вирішення господарських спорів.

Таким чином, мета, завдання, методи дослідження, об'єкт та предмет дисертаційної роботи визначено повно та коректно.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна.

На підставі проведеного дослідження автором вирішено наукове завдання у частині обґрунтування теоретичних положень щодо позовного провадження у господарському судочинстві та пошуку напрямів удосконалення процесуального законодавства.

Аналіз пропозицій та висновків запропонованої на розгляд дисертації дозволяє визнати їх достатню обґрунтованість та достовірний характер, наявність в отриманих результатах, предметі та завданні роботи належного рівня наукової новизни.

Заслуговують на позитивну оцінку вперше сформульовані дисертантом положення щодо виявлення іманентності динаміки правової природи позовного провадження, властивостями якої виступає: спір про право; позов; принципи та умови функціонування; господарсько-правове регулювання; специфіка матеріальних та процесуальних характеристик господарського спору (с. 68 дисертації).

У роботі дістала подальший розвиток низка положень щодо досудового порядку вирішення господарських спорів; правового статусу учасників розгляду справи у господарському судочинстві з уточненням категорії «зацікавленості у розгляді справи»; переліку стадій спрощеного позовного провадження тощо (с. 42-48, 69, 135, 185 дисертації).

Слід підтримати пропозицію дисертанта щодо права суду відмовити у проведенні судового засідання у реальної присутності учасників в межах спрощеного позовного провадження шляхом його обґрунтування дискреційними повноваженнями господарського суду, які спрямовано на реалізацію принципів оперативного розгляду справи та реалізацію принципу процесуальної економії. Така пропозиція позитивно вплине на розвиток дискреційних повноважень суду в межах господарського процесуального законодавства (с. 182-184 дисертації).

Також підтримуємо позицію дисертанта щодо визначення функцій судових рішень як системи взаємопов'язаних правових напрямів, які спрямовані на досягнення встановлених господарсько-правових та господарсько-процесуальних

цілей. Аналіз норм ГПК України, поглядів вчених і практиків, судової практики стосовно спрощеного провадження дозволив дисертанту зробити висновок стосовно удосконалення переліку стадій спрощеного позовного провадження шляхом його доповнення стадію підготовчого засідання (с. 135 дисертації).

Заслуговує на підтримку думка автора щодо визначення правової природи спрощеного позовного провадження шляхом виявлення дворівневої природи її мети, яка проявляється через: забезпечення адаптаційного доступу до правосуддя за рахунок зменшення судових витрат та формальних дій учасників судового розгляду; скорочення витрат на утримання судової системи, досягнення ефективності та справедливості (с. 183 дисертації).

В роботі є й інші положення, що заслуговують на увагу.

Викладення матеріалу характеризується творчим підходом, логікою наведених доводів та висновків.

Роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького юридичного інституту МВС України за темами «Господарсько- та адміністративно-правове регулювання відносин у сфері забезпечення якості» (держреєстрація № 0113U004008), «Актуальні проблеми цивільного та господарського права» (держреєстрація № 0115U007086), «Правове забезпечення розвитку відносин між суб'єктами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання, органами державної влади і місцевого самоврядування» (держреєстрація № 0120U105598) в межах яких автором самостійно проведено дослідження відносин, які виникають в процесі розгляду справ в позовному провадженні господарського судочинства.

Зміст анотації відповідає основним положенням, які викладено в тексті дисертації. Анотацію подано українською та англійською мовами. Вона є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертаційного дослідження.

Анотація відповідає вимогам, встановленим пунктом 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а також пунктом 2 Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

Дисертаційна робота за своїм змістом та формою відповідає встановленим нормативним вимогам та профілю спеціальності 081 – Право.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Сформульовані теоретичні висновки та пропозиції вирішують наукову задачу заповнення прогалини у науці господарського права та господарсько-процесуального права в частині врегулювання відносин між учасниками позовного провадження у господарському судочинстві.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – при дослідженні проблем позовного провадження в господарському судочинстві;
- у правотворчості – в ході пропозицій щодо внесення змін і доповнень до ГПК України;
- у правозастосовній діяльності – при вирішенні господарських спорів та інших правових питань в судах господарської юрисдикції;
- в освітньому процесі – при підготовці навчально-методичного забезпечення з курсу навчальної дисципліни «Господарське процесуальне право».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Результати дисертаційного дослідження опубліковано у п'яти наукових статтях, чотири з яких – статті у фахових наукових виданнях України, 1 стаття в науковому періодичному виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та ЄС (Республіка Польща), а також у шості тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Опубліковані наукові праці повною мірою відображають результати дисертаційного дослідження.

Робота є оригіальною, самостійною, сформульовані висновки аргументовані та відповідають поставленій меті та завданням.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Аналіз змісту дисертації вказує на дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності.

У роботі є посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги законодавства про авторське право і суміжні права, надано достовірну інформацію про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації.

Таким чином, у рецензованій роботі не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного автором дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження О.Л. Соловйова «Позовне провадження у господарському судочинстві», слід вказати на спірність окремих висновків та пропозицій.

1. Заслуговує на увагу пропозиція автора доповнити систему принципів загального позовного провадження принципом «віддаленої участі». Не можна не погодитись із тим, що першочерговим завданням у реформуванні судової системи та механізмів правосуддя є зміцнення та оптимізація суду першої інстанції, який, безумовно, несе головне і найбільше навантаження у сфері господарського судочинства. Однак є необхідність розкрити та конкретизувати суть цього принципу з врахуванням того чи не буде він дублювати принцип доступності до правосуддя (с. 81, 134 дисертації).

2. Потребує додаткової аргументації висновок дисертанта стосовно того, що спрощене провадження має як правосудну, так і неправосудні природу. Спрощене провадження є окремим видом позовного провадження, має похідний характер від загального позовного провадження та здійснюється в межах діяльності господарського суду, тому визначення такого провадження як

неправосудного потребує додаткового пояснення (с. 56-57 дисертації).

3. Залишилася не зрозумілим позиція автора стосовно законодавчого порядку розгляду справ про банкрутство. На теперішній час розгляд справ регулюється нормами Господарського процесуального кодексу України та Кодексу України з процедур банкрутства, тому хотілося би почути думку дисертанта щодо пріоритету застосування норм при розгляді справи про банкрутство (с. 65-66 дисертації).

4. Спірним виявляється твердження, що сучасний ГПК України передбачає такі форми вирішення господарських спорів: досудове врегулювання, медіація, міжнародній комерційний арбітраж, третейський розгляд, наказне провадження, позовне провадження (у вигляді загального або спрощеного), провадження у справах про банкрутство. Інститут врегулювання спору за участю судді не може бути віднесений до медіації, це особливий інститут, який спрямований на примирення суддею учасників судового розгляду до його початку. Медіація на теперішній час не врегульована ГПК України та не може бути врегульована тому, що не визначена у законодавстві. Розгляд справ у міжнародному комерційному арбітражі, третейському суді та у процедурі банкрутства визначений спеціальним законодавством, тому не може бути віднесений до регулювання ГПК України (с. 68-69 дисертації).

5. Потребує додаткової аргументації з точки зору формальної та прикладної реалізації пропозиція автора щодо доповнення спрощеного позовного провадження стадію підготовчого засідання. Спрощене провадження спрямовано на оперативний, прискорений розгляд справ, тому впровадження додаткової стадії навряд чи буде сприяти меті спрощеного провадження (с. 185 дисертації).

Висловлені зауваження значною мірою зумовлені складністю обраного для наукового пошуку предмета дослідження і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, оскільки стосуються переважно дискусійних питань, пов'язані зі складністю та суперечливістю судової практики. Переважна кількість зауважень має уточнюючий або дискусійний характер.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Соловйова Олега Леонідовича «Позовне провадження у господарському судочинстві» є завершеною роботою, що виконана на високому науково-теоретичному рівні і містить наукові положення та науково обґрунтовані результати в галузі науки господарського права; господарсько-процесуального права, які розв'язують важливе науково-прикладне завдання подолання теоретичних і практичних проблем, що мають місце у позовному провадженні у господарському судочинстві.

Дисертація «Позовне провадження у господарському судочинстві» є комплексним дослідженням за відповідним науковим напрямом і відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, у тому числі вимогам, передбаченим пунктом 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а її автор Соловйов Олег Леонідович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
суддя Господарського суду
Чернівецької області

Бутирський А.А.

« 09 » 06 2021 р.

Підпис судді Господарського суду Чернівецької області Бутирського Андрія Анатолійовича засвідчую. Начальник відділу по роботі з перекладачів Господарського суду Чернівецької області
Ф. Стенюк